

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

Kos VIII. — Izdan in razposlan dne 11. marcija 1885.

22.

Postava od 8. marcija 1885,

s katero se obrtni red izpreminja in dopoljuje.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

Člen I.

Na mesto VI. poglavja obrtnega reda od 20. decembra 1859 (Drž. zak. št. 227) in na mesto dodatka k istemu o delavskih bukvicah ali knjižicah, naj stopijo naslednja določila:

Člen II.

Poglavje VI.

Obrtno pomočno osebje.

1. Splošna določila.

§. 72.

Med mejami, ki jih pišejo postave, prepušča se svobodnemu dogovoru ustanavljati razmere med samostalnimi obrtniki in njih pomočnimi delavci.

Kjer ní dogovora, razločajo stvar v prvi vrsti za to izdani posebni propisi (predpisi), za temi pa občni grajanski ali državljski (civilni) zakonik.

§. 73.

Pomočni delavci.

Pod pomočnimi delavci razumevajo se v tej postavi brez razločka dobe (let) in spola, vse delovne osebe, katere se pri obrtnih podjetjih pravilno ali redno z delom bavijo, namreč:

- a) pomagači (trgovski pomagači, točniki ali natararji, kočijaži pri vozarskih obrtih it.);
- b) delavci v tvornicah ali fabrikah;
- c) učenci;
- d) one delovne osebe, katere se pri obrtu uporabljajo za kako pomočno službo nižje vrste [a ne spadajo med osebe, imenovane v členu V, pod d) postave obrtni red vvajajoče].

K pomočnim delavcem štejejo se tudi delovne osebe, imajoče pravilno delo pri takih obrtih, ki jih v členu V vvodne postave k obrtnemu redu navedene fizične ali moralne osebe vršijo poleg svojega dela ali podjetja, katero obrtnemu redu ni podvrženo.

Za višje službe praviloma z letno ali mesečno plačo nameščeni ljudje, kakor: delovodniki, mehaniki, faktorji, knjigovodniki, blagajničarji (kasirji), odpravniki (ekspedienti), risarji, kemiki in drugi te vrste ne štejejo se med pomočne delavce.

§. 74.

Skrb za pomočne delavce.

Vsak obrtnik (obrta gospodar ali imetnik) ima dolžnost, o svojem trošku omisliti in vzdrževati gledé prostorov, v katerih se dela, gledé strojev ali mašin in gledé orodja vse one uredbe ali naprave, katerih je z ozirom na svojstvo njegovega obrtovanja ali vršilišča v obrambo življenja in zdravja pomočnih delavcev potreba.

Sosebno je obrtnik dolžan skrbeti za to, da bodo mašine, uredbe mehanizma in njih sestavine (deli), kakor zamašnjaki, prenosi (transmisije), blazine osi, vzdizala, brente, kotli, ponve it. ograjene takó ali opravljene s takimi branili, da delavci, pomnjivo opravljaje svoje delo, ne pridejo lahko v kako nevarnost.

Tudi spada med obrtnikove dolžnosti, poskrbeti za to, da bodo prostori, v katerih se delo vrši, ves čas, dokler traja delo, kolikor je po meri obrta koli mogoče, ohranjeni svetlobni, čisti in nezaprašeni, da se zrak vsegdar številu delavcev in svečavnim napravam primerno obnavlja ter kvarljivi učinki škodljivih izparic s prevetrovanjem odganjajo in da bode sebosno pri kemičnih obrtih postopek in način delovršbe — kar je moči — tako uravnan, da ne bi zdravje pomočnih delavcev trpelo.

Takisto naj obrtniki, kadar prepuščajo svojim pomočnim delavcem stanišča, ne odmenjajo v to svrhu takih prostorij, katere bi bile zdravju škodljive.

Naposled je dolžnost obrtnikov, kadar pomočnim delavcem do dovršenega 18. leta in ženskim sploh delo odkazujejo, — kolikor bode moči — paziti na nraavnost (moralnost) z ozirom na njihova leta, odnosno na njihov spol.

§. 74 a.

Prestanki v delu.

Med urami določenimi za delo dodeljevati je pomočnim delavcem primern^e prestanke ali počitke, kateri morajo vsi vskup iznašati ne manj nego poldrug^o uro, a od teh naj, če je po svojstvu obrtne vršbe koli mogoče, ena ura pripada na poldan. Kadar čas dela pred poldnem ali po poldne vsega skup iznaša pet

ur ali manj, sme delo v dotičnem času brez prestanka vršiti se, ali ena ura počitka za poldanski čas mora ostati.

Na ponočno delo (§. 95) naj se ti propisi zmislu primerno uporabljajo.

Ministru za trgovino daje se oblast, da v porazumu s ministrom notranjih reči, zaslišavši trgovske in obrtniške zbornice, po istinski potrebi posameznih obrtnih vrst, sosebno takim, pri katerih se delovršba ne dá pretrgovati, dopusti prestanke v delu primerno okrajševati.

§. 75.

Počitek ob nedeljah in praznikih.

Ob nedeljah naj počiva vse obrtno delo.

Izumljejo se od tega vsa dela, ki jih je treba za to, da se obrtu služeece pro-
storije in priprave (priredi) očistijo in v dobrem stanu ohranijo.

Nego daje se ministru za trgovino oblast, v porazumu z ministrom notranjih reči in ministrom za bogočastje in uk pri posamičnih obrtovnih vrstah, pri katerih se delovršba ne dá pretrgovati ali pri katerih se v oziru na potrebe trošilcev (ob kupilu živečih ljudi) ali na potrebe javnega prometa zahteva nepretrgana delovršba, dopuščati obrtno delo tudi ob nedeljah.

O praznikih naj se pomočnim delavcem daje toliko časa, kolikor ga potrebujejo, da izpolnijo dolžnosti dopoldanske božje službe, ki jih po svoji veri imajo.

§. 75 a.

Večerne in nedeljske šole.

Obrtniki imajo dolžnost, pomočnim delavcem do dovršenega 18. leta dopuščati toliko časa, kolikor jim ga je treba, da hodijo v obstoječe obrtne večerne in nedeljske šole (pripravljalne, nadaljujoče, učencem namenjene ali strokovne tečaje).

§. 76.

Dolžnosti pomočnih delavcev.

Pomočnih delavcev dolžnost je, obrtniku zvestobo, pokornost ali poslušnost in spoštovanje izkazovati, spodobno vesti se, biti pri delu toliko časa, kakor je pogojeno ali v dotičnem kraji navadno, izročene jim obrtne opravke — kakor najbolje morejo — doganjati, o razmerih obrtne poslovršbe molčati, z ostalimi pomočnimi delavci in domačimi spravljivo živeti ter z učenci in tako tudi z otroki, kateri pod njihovo skrbjo delajo, lepo ravnati. Ako ní drugače dogovorjeno, pomočni delavci niso dolžni opravljati domačih (hišnih) del, kolikor le ta ne spadajo k obrtni poslovršbi.

§. 77.

Dajanje mezde. Odpovedovanje.

Kadar o času, kdaj je dajati pomočnemu delavcu mezdo (lon), in o roku, v katerem se odpoveduje, ní nič drugega dogovorjeno, predpolaga se pogodba, da je mezdo dajati vsak teden, in da veljá rok 14 dni za odpoved. Vendar

pomočni delavci, kateri delajo po kosu ali po zmenku (v akordu), nimajo pravice izstopiti prej nego stoprv tedaj, kadar so prevzeto delo dokončali, kakor je v redu.

§. 78.

Plačevanje mezde.

Obrtniki imajo dolžnost, mezde pomočnim delavcem v gotovih novcih (denarjih) izplačevati.

Vendar smejo oni delavcem stanišče, kurivo, porabo (užitek) zemljišč, zdravila in zdravniško pomoč, in tako tudi orodje in tvarine za izdelke, katere naj izgotovijo, naklanjati ali prepuščati ter pri izplačevanju mezde po poprejšnji dometvi vračunjati.

Da se pomočnemu delavcu na račun mezde daje živež ali pravilna hrana, sme se med obrtnikom in njim dogovoriti, ako mu se daje po ceni, katera ne preseza troškov nabave.

Nasproti se ne sme dogovarjati, da pomočni delavci morajo stvari, katerih jim je potreba, iz nekih stanovitih prodajalnic jemati.

Obrtniki ne smejo delavcem na račun mezde upovati kako drugo reč ali blago, nego je gori povedano, in se posebno ne opojne pijače.

Prepovedano je mezdo v krčmah in pivnicah izplačevati.

§. 78 a.

Določila § 78 uporabljajo se tudi na one pomočne delavce, kateri zunaj delovnic za obrtnike narejajo celotvorine in polutvorine, ki jih le-ti potrebujejo v svoj obrt, ali kateri take zdelke njim odvajajo, ne imajoč tega obrta, da bi takšno blago sami trošilec prodajali.

§. 78 b.

Določila gledé obrtnikov v §§. 78 in 78 a postavljena uporabljajo se tudi na obrtnikove rodovince, pomagače, nalogojemnike, poslovodnike, nadzornike ali paznike in faktorje, in tako tudi na druge obrt vršče ljudi, pri katerih poslu je kaka izmed tu omenjenih oseb neposrednje ali posrednje udeležena.

§. 78 c.

Ničevnost pogodeb.

Pogodbena določila in zmenki, ki nasprotujejo temu, kar veleajo §§. 78, 78 a in 78 b, ničevi so.

§. 78 d.

Posledice tega, da se pomočnim delavcem mezda ne izplača v gotovih novcih.

Pomočni delavci, katerim se je to, kar imajo terjati, zoper propise §§. 78, 78 a in 78 b opravilo drugače in ne z izplačilom v gotovini, smejo vsak čas zahtevati, da jim se njihove terjatve v gotovih novcih plačajo ter jim ni moči nasproti ugovarjati, da se jim je uže kaj namesto plačila dalo. Kolikor to, kar se je namesto plačila dalo, še biva pri prejemniku, ali kolikor je le-ta odtod obogačen, pripada isto ali istega vrednost, če je v delovnem redu (§§. 88 a)

globa, ki jo delavci opravljajo, določena za kako bolniško blagajnico dotične tvornice (fabrike) ali dotičnega obrtnega podjetja, tej blagajnici, a če obrtnik spada v kako zadrugo, združni bolniški blagajnici; če za dotično obrtno podjetje ni nikake zadruge, pripadajo globe ubožnemu zalogu (ubožnici) tistega kraja, kjer ima obrtno podjetje svoje stajališče.

§. 78 e.

Neiztožnost terjatev za upano blago.

Obrtniki in njim enake osebe tega, kar terjajo za kako pomočnim delavcem na upanje dano stvar ali blago, da si je to v §§. 78, 78 a in 78 b prepovedano, ne morejo ni iztožiti ni z vračunjanjem ali kako drugače poveljaviti, brez razločka, so li take terjatve med udeleženci neposrednje postale ali posrednje pridobljene.

Nasproti pripadajo takšne terjatve zavodom v §. 78 d omenjenim za njihove zakonite svrhe.

§. 79.

I z k a z.

Pomočni delavci morajo imeti potrebne izkaze; trgovsko pomočno osebje namreč imeva svedočbe (izpričevala, atestate) prejšnjih gospodarjev, potrjene z pripisom oblastva, da jih je videlo, a vsi drugi pomočni delavci imevajo delavske bukvice.

Obrtni gospodarji, kateri pomočnega delavca brez takega izkaza vzprejmejo v uporabo, zakrivé se s prestopkom obrtnega reda.

§. 80.

Delavske bukvice ali knjižice.

Občinsko oblastvo tistega kraja, kjer prositelj prebiva, izdaje mu delavske bukvice za povračilo štemplja in nabavnih troškov.

Mladostnim pomočnim delavcem (§. 93) izdajó se delavske bukvice samo pod uvetom, da je oče ali varuh (jerob, tutor) svoje privoljenje dal; ako izrecila teh zakonitih zastopnikov pomočnega delavca ni moči zadobiti, tedaj sme občina njegovega bivališča nadomestiti privoljenje.

O izdanih delavskih bukvicah pisati je potanke zapiske.

§. 80 a.

Delavske bukvice morajo obsezati ime in priimek pomočnega delavca, rojstveni kraj, rojstveno leto, vero in stan (če je neoženjen ali oženjen), delo, s katerim se delavec bavi, po tem dotičnikov podpis s podpisom in uradnim pečatom izdajóčega oblastva ter imeti razpredelke za ostale vpise, sosebno ob vstopu in izstopu.

§. 80 b.

Delavske bukvice za mladostne pomočne delavce (§. 93) morajo poleg tega obsezati tudi ime in stanovišče zakonitega zastopnika pomočnemu delavcu in privolitev zakonitega zastopnika v to, da dotični delavec stopi v delo ali uk, po tem dopoved ali pojasnilo o šolskih razmerih in sosebno o šolski izomiko, kakoršno si je pomočni delavec pridobil.

§. 80 c.

Kadar dotičnik stopi v delovno ali učno razmerje, naj obrtni gospodar delavske bukvice v hrambo vzame.

Obrtnik gospodar ima dolžnost, bukvice na uraden zahtev predložiti, in po tem, ko se delovno ali učno razmerje — kakor je v redu — razveže, zopet v roko dati pomočnemu delavcu, odnosno njegovemu zakonitemu zastopniku.

§. 80 d.

Kadar delavec — kakor je v redu — izstopi, naj obrtni gospodar razpredelke delavskih bukvic s tinto popiše in podpiše ter je poskrbeti, da združni starejšina ali, kjer zadruga ne, policijsko oblastvo dotičnega kraja zapisano potrdi.

Svedočbo (§. 81) vzprijeti je samo v toliko, kolikor govori ugodno za pomočnega delavca.

Kar je vpisano gledé svedočbe, naj policijsko oblastvo dotičnega kraja na zahtev pomočnega delavca troškov in štemplja prosto overovi.

§. 80 e.

Kadar bi v delavskih bukvicah ne bilo več prostora za nadaljšne vpise, izdadó se pomočnemu delavcu k prejšnjim bukvicam druge, na katerih stoji zapisano, da so podaljšek poprejšnjih.

§. 80 f.

Ako bi pomočni delavec svoje delavske bukvice izgubil, naj se na občinsko oblastvo tistega kraja, kjer prebiva, obrne s prošnjo, da mu se za povračilo štemplja in nabavnih troškov izdadó nove delavske bukvice, in če ni nobenega pomisleka, dati mu je v roko nove bukvice, na katerih stoji zapisano, da so dvojniki (duplikati). Poleg razloga, zakaj se je izdal dvojniki, vpisati je va-nj dan, katerega je dotičnik vstopil v poslednje delo, in pa dan, katerega je izstopil iz istega.

§. 80 g.

Ako so se delavske bukvice pri obrtnem gospodarji pokvarile, da niso za rabo, izgubile ali uničile ali če je gospodar va-nje ali na-nje vpisal ali zabeležil kaj tacega, kar ni dopuščeno, ali če se gospodar brani delavske bukvice izročiti, ko po pravici nima razloga, sme se pri občinskem oblastvu onega kraja, kjer pomočni delavec prebiva, zahtevati, da mu se ob gospodarjevem trošku izdadó nove delavske bukvice.

Obrtnik, kateri delavskih bukvic ni o pravem času izročil, kakor mu je bila zakonita dolžnost, ali kateri va-nje ni vpisal, kar velewa propis, ali je kaj nedopuščenega vpisal ali zabeležil, dolžan je pomočnemu delavcu odškodbo.

Pravica do odškodbe mine, če ni bila v štirih tednih po svojem postanku pred pristojnim sodiščem pognana.

§. 80 h.

Kdor delavske bukvice ponaredí ali izopači (izkrivi), ali vedoma dá krive naznambe gledé svoje osebe v bukvice vzprijeti, ali kdor tuje delavske bukvice porabi v svoj izkaz ali svoje bukvice v ta namen komu drugemu prepustí, s tem se bode postopalo po kazenskih postavah.

§. 80 i.

Obrazec delavskih bukvic, kateri ima obsezati dotična določila te postave, ustanovita ukazoma trgovinski minister in minister notranjih reči.

§. 81.

Svedočba.

Vsak obrtnik ima dolžnost, na zahtev pomočnemu delavcu, kadar izstopa — kakor je v redu — iz delovnega razmerja, o tem, kake vrste delo in koliko časa je imel pri njem delo, — izdati svedočbo (izpričevalo), katero je, če pomočni delavec tako zahteva, raztegniti tudi na njegovo нравno vedenje ali vladanje in na vrednost njegovih storitev ali del.

Vsebino te svedočbe je na prošnjo pomočnega delavca vpisati v delavske bukvice ter po policijskem oblastvu dotičnega kraja troškov in štemplja prosto poveriti.

Obrtnik, kateri se brani izdati svedočbo, ali pomočnemu delavcu vedoma neresnično svedočbo podeli, zakrivi prestopok obrtnega reda ter odgovarja za kvaro odtod izvirajočo.

Gledé učencev obseza §. 104 nadaljšnje propise.

§. 82.

Razveza delovnega razmerja.

Predno izteče izrečno ali molčé pogojeni čas delovnega razmerja, sme se pomočnemu delavcu brez odpovedi pri tej priči v naslednjih slučajih slovo dati:

- a) če je o sklepanji delovne pogodbe obrtnika, pokazavši mu krive ali izkrivljene delavske bukvice ali svedočbe, prekanil ali ga pripravil v zmoto o obstanku kakega drugega delovnega razmerja, katero pomočnega delavca istodobno veže;
- b) če se najde, da ni sposoben za delo, gledé katerega je z njim dogovor narejen;
- c) če se udá pijanstvu, ter je bil po večkrat brezuspešno posvarjen;
- d) če se zakrivi tatvine, nezvestobe gledé zaupanega blaga ali drugega kaznjivega djanja, zarad katerega se zdi biti nevreden obrtnikovega doverja (zaupanja);
- e) če kako poslovno ali vršbeno skrivnost razodene ali če se brez obrtnikove privolitve bavi s postranskim poslom, ki bi njegovemu delu pri obrtu bil na kvaro;
- f) če je brezoblastno popustil delo ali če trdovratno svoje dolžnosti zanemarja, ali ostale pomočne delavce ali domače ljudi skuša zavesti (zapeljati), da bi gospodarja obrtnika ne poslušali, da bi mu se uprli, da bi zanikarno živeli ali kaj nenravnega ali postavi nasprotnega počeli;
- g) če se zakrivi s tem, da obrtnika ali njegove domačince ali ostale pomočne delavce debelo na poštenji razžali, telesno pohabi (vredi) ali jim nevarno pretí, ali neprevidno z ognjem in lučjo ravná, da si je bil poprej opominjan;
- h) če jima kako ogrozno bolezen ali če se mu po njegovi krivici prigodí, da postane nesposoben za delo, ali kadar nezakrivljena nesposobnost za delo čez štiri tedne trpí;
- i) če je čez štirinajst dní v ječi zaprt.

§. 82 a.

Predno poteče pogojeni čas in brez odpovedi sme pomočni delavec delo popustiti:

- a) ako brez izkazne škode za svoje zdravje ne more dalje delati;
- b) če se obrtnik zakrivi s tem, da zlo postopa z njim ali katerim njegovih svojcev, roko položivši na-nj, ali da ga je debelo na pošteni razžalil;
- c) če obrtnik ali kdo njegovih svojcev pomočnega delavca ali koga izmed njegovih svojcev skuša zavesti k nenavnemu ali postavam nasprotnemu djanju;
- d) če mu obrtnik pogojena plačila nepristojno pridržuje ali gledé drugih bistvenih določil pogodbo prelomi;
- e) če obrtnik pomočnemu delavcu zaslužka dati ne more, ali se brani.

§. 83.

Kadar obrtovanje prestane ali če pomočni delavec umrje, ugasne delovno razmerje samo ob sebi.

A če se pomočni delavec pred časom odpusti, bodi vsled dobrovoljno opuščene obrta ali vsled krivnje obrtnikove ali po slučajih, kateri obrtnika zadene, ima vendar delavec pravico zahtevati odškodbo za izgubo odpovednega roka.

§. 84.

Ako obrtnik — brez razloga zakonito dopuščenega (§§. 82 in 101) — pomočnega delavca pred časom odpusti ali če je on sam kriv, da delavec dobode razlog, razdreti delavno razmerje (§. 82 a), predno poteče čas, tedaj je dolžnost njegova, povrniti pomočnemu delavcu mezdo (lon) in druge dogovorjene užitke za ves odpovedni rok, odnosno za del odpovednega roka, kar ga je še ostalo.

§. 85.

Prezgodnji izstop.

Ako pomočen delavec obrtnika brez razloga zakonito dopuščenega (§§. 82 a in 101) zapusti, predno izteče čas, zakrivi prestop ek obrtnega reda ter bodi kaznjen po določilih tega redú. Vrhi tega ima obrtnik pravico, pomočnega delavca po oblastvu primorati k temu, da se povrne k delu na toliko časa, kolikor ga še ní dostal, ter zahtevati povračilo škode, katero je imel.

§. 86.

Obrtnik, kateri vzprejme pomočnega delavca v uporabo, da si je vzpriemaje ga vedel, da isti svojega delovnega razmerja s svojim poslednjim delodavcem ní razvezal takó, kakor je v redu, ali kateri takega pomočnega delavca v delu dalje obdrží, po tem ko je za to nepravorečno razvezo zvedel, zakrivi prestop ek obrtnega reda ter odgovarja s pomočnim delavcem vred prejšnjemu delodavcu za škodo, ki mu je nastala odtod, da je pomočni delavec samolastno izstopil.

Isto veljá o onem obrtniku, kateri je pomočnega delavca zavedel (zapeljal) v to, da je pogodbo svojemu delodavcu nasproti prelomil.

Tudi pristojí poprejšnjemu delodavcu pravica, zahtevati, da samolastno izstopivši pomočni delavec vnovič vstopi za toliko časa, kolikor ga še ní dostal.

§. 87.

Prepiri iz delovnega, učnega in mezdnega razmerja. *

V razloko preprirov iz delovnega, učnega in mezdnega razmerja med takimi obrtniki, ki ne spadajo v nobeno zadrugo, in njihovimi pomočnimi delavci, ali pa med temi delavci samimi moči je ustanoviti posebne razsodniške zборе (kolegije).

Dovoljenje, take zборе ustanavljati, daje politično deželno oblastvo na predlog večjega števila obrtnikov ali pomočnih delavcev, stanujočih v okraji zбора, kateri se ima sestaviti.

Pristojnost teh razsodniških zborov ne seza na take prepire, kateri spadajo pred kako, po postavi od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 63), ustanovljeno obrtno sodišče.

§. 87 a.

K sestavljanju razsodniških zborov, ki so omenjeni v poprejšnjem paragrafu, privzemajo se dotični obrtniki in njihovi pomočni delavci, razven učencev.

Po podeljenem dovoljenji naj občinsko županstvo tistega kraja, v katerem ima razsodniški zbor stolovati, imenik obrtnikov in pomočnih delavcev (brez učencev) gledé teh obrtov pošlje političnemu oblastvu, katero na to — ustanovivši, po koliko môž bode iz vsakega razreda treba izvoliti, — tako obrtnike, kakor tudi pomočne delavce skliče v posebni volitveni zbirališči volit razsodnike, ter dá le-ti zbirališči po svojih uradnikih voditi.

V oziru na to, kdo ima pravico glasovati, kdo sme izvoljen biti in kako je pri volitvi postopati, treba je zmislu primerno uporabljati določila §§. 118 in 122.

Razsodniki se volijo na tri leta in ko ta doba poteče, zvršiti je vnovično volitev.

Ako se volitve niso dognale takó, kakor je tu zgori povedano, tedaj je dovoljenje, ustanoviti razsodniški zbor, izgubilo svojo moč; v nasprotnem slučaju treba je pod voditeljstvom političnega oblastva sestavo razsodniškega zбора opraviti.

§. 87 b.

Na sestavljanje razsodniškega zбора iz izvoljenih razsodnikov, na obnavljanje tega zбора in na volitev prvosednika, na njegovo pristojnost, po tem gledé poslovanja samega in gledé zvršnosti ukrenenih nagodeb (poravnjav) in razsodniških razlok, kakor tudi gledé izpodbijanja le-teh razlok uporabljati je zmislu primerno določila §§^{ov} 122 in 123 o razsodniškem odboru obrtnih zadrug.

Da je razsodniški zbor sestavljen, to naj obrtovno oblastvo javno na znanje dá — odnašaje se na dovoljenje političnega deželnega oblastva, ustanoviti ga.

§. 87 c.

Kjer in kolikor ne obveljá pristojnost obrtnega sodišča, ustanovljenega po postavi od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 63), razsodniškega odbora kake zadruge ali pa po §. 87 sestavljenega razsodniškega zбора, naj prepire iz delovnega, učnega in mezdnega razmerja, ki se poženo, dokler traja delovno, učno in mezdno razmerje, ali vsaj pred nego izteče 30 dní po prestanku istega, politično oblastvo razpravlja in razloča.

Takisto naj politično oblastvo razpravlja in razloča tudi prepire iz delovnega, učenega in mezdnega razmerja med pomočnimi delavci samimi, kateri se poženo, dokler delovno, učno in mezdnó razmerje trpi, ali vsaj predno poteče 30 dní po prestanku istega, kadar za-nje ni pristojno obrtno sodišče ali kak po §. 87 sestavljen razsodniški zbor.

Proti dvema soglasnima razlokama političnih oblastev nadalšenj utečaj (rekurs) ni dopuščen.

Taki prepiri, ki jih kdo požene, ko je izteklo 30 dní po prestanku delovnega, učenega ali mezdnega razmerja, spadajo pred rednega sodnika, kjer in kolikor ne obvelja pristojnost združnega razsodniškega odbora ali kakega razsodniškega zbora.

§. 88.

Delavski vpisniki.

V vsakem obrtnem podjetji treba je o vseh pomočnih delavcih pisati in organom oblastva, kadarkoli bi zahtevali, pokazovati vpisnik ali imenik v podobni knjige, v katerem bodi zapisano, kako je pomočnemu delavcu ime in priimek, koliko let ima, v katero občino je doma, katera občina mu je izdala delavske bukvice, kdaj je vstopil v obrt, kako je ime obrtniku, pri katerem je naposled delo imel, kako delo je v obrtu imel, kateri bolniški blagajnici pripada in kdaj je iz obrta izstopil.

Policijskih propisov o zglaševanju se ta postava ne dotika.

§. 88 a.

Delovni red.

V tvornicah (fabrikah) in takih obrtih, v katerih čez 20 pomočnih delavcev v vkupnih prostorijah delo ima, mora biti v imenovanih prostorijah nabit po obrtniku podpisan deloven red, katerega je vsakemu pomočnemu delavcu ob vstopu razglasiti. V tem redu naj bodo izražena sosebno naslednja določila s pristavkom, od katerega časa začno veljati, namreč določila:

- a) o različnih vrstah (kategorijah) delavcev in o tem, kako delo imajo ženske in mladostni pomočni delavci;
- b) o načinu, kako mladostni pomočni delavci uživajo zapovedani šolski pouk;
- c) o delovnih dnevih, o začetku in konci delovnega časa in o prestankih v delu;
- d) o času, kdaj se mezde (loni) za delo obračunjajo in izplačujejo;
- e) o oblastih in dolžnostih nadzornega osebja;
- f) o načinu, kako se postopa z delavci, ako kateri obolí ali če se mu kaka nesreča pripeti;
- g) o konvencionalnih globah (novčnih kaznih), katerim zapade, kdor delovni red prestopi, in o uporabi teh glob, po tem o kakih drugih odbitkih na mezdi;
- h) o odpovednih rokih in o slučajih, v katerih je moči pri tej priči delovno razmerje razdreti.

Delovni red treba je zadnji čas v osmih dnevih, predno bode v delalnici nabit, v dveh soglasnih primerkih položiti pred obrtno oblastvo, katero naj, če v delovnem redu ne najde nič postavam nasprotnega, na en primerek svoj *visum* zapiše in obrtniku nazaj dá.

§. 89.

Bolniška blagajnica.

Oni obrtniki, kateri ne pripadajo nikaki zadrugi, imajo dolžnost, ali pri svojem zavodu posebno bolniško blagajnico ustanoviti ali pa pristopiti uže obstoječi taki blagajnici, in pomočni delavci vplačujejo prispevke v eno ali drugo.

§. 90.

Konvencionalne globe.

Konvencionalne globe, katerim so bili podvrženi pomočni delavci, kadar je kateri prestopil delovni red, in pa uporabo teh glob treba je vpisavati v neki vpisnik, v katerega je oblastvu in pomočnim delavcem odprt vpogled in ki ga je treba tedaj predložiti obrtnemu oblastvu, kadar kateri pomočni delavec meni, da mu se je z izterjanjem ali z uporabo konvencionalne globe zgodila krivica.

§. 91.

Namestniki obrtnikov.

Kar je v tem oddelku rečeno o obrtnikih kot delodavcih ali učnih gospodarjih, velja tudi za njih namestnike, v kolikor niso nekatera posamična določila po svojstvu same stvari samo in edino na obrtnikovo osebo uporabna.

§. 92.

Trgovsko pomočno osebje.

Na trgovske pomagače, trgovske učence in trgovske služabnike uporabljajo se določila tega oddelka samo v toliko, kolikor ni v trgovinskem zakoniku ukazano nič drugega.

2. Pridodana določila.**A. Za mladostne pomočne delavce in za ženske.**

§. 93.

Pod mladostnimi ali mladoletnimi pomočnimi delavci razumevajo se v tej postavi delavci do dovršenega 16. leta svoje dobe.

§. 94.

Utesnjena ali omejena uporaba mladostnih pomočnih delavcev in pa ženskih.

Otroci pred dovršenim 12. letom se ne smejo jemati na pravilno obrtno delo. Mladostni pomočni delavci med dovršenim 12. in dovršenim 14. letom smejo se porabljeni za kak pravilen obrtoven posel, v kolikor njihovo delo ni zdravju kvarljivo in telesnega razvoja ne ovira, niti jim brani, izpolnjevati zakonito dolžnost hoje v šolo.

Vendar ne sme delo teh mladostnih pomočnih delavcev trpeti čez osem ur na dan.

V ostalem je trgovinskemu ministru v porazumu z ministrom notranjih reči dana oblast, zaslišavši trgovske in obrtniške zbornice — ukazoma imenovati one nevarne ali zdravju škodljive obrtne opravke, pri katerih se mladostni pomočni delavci ali ženske celo ne smejo ali samo uvetoma uporabljati smejo.

Otročnice smejo se stoprv čez štiri tedne po porodu jemati na pravilna obrtna dela.

§. 95.

Ponočno delo.

Mladostni pomočni delavci se ne smejo po noči, to je v času med osmo uro zvečer in peto uro zajutra, k pravilnemu obrtnemu delu jemati.

Ali trgovinskemu ministru je v porazumu z ministrom notranjih reči dana oblast, za neke stanovite vrste obrtov z ozirom na klimatične razmere in druge tehtovite okoliščine zgornje meje ponočnega dela ukazoma primerno urediti ali sploh ponočno delo mladostnih pomočnih delavcev dopustiti.

§. 96.

Razpreglednost mladostnih pomočnih delavcev.

Obrtniki, kateri dajo delo mladostnim pomočnim delavcem, dolžni so pisati o njih vpisnik ali kazalo, ki naj obseza ime, dobo (leta), stanovališče vsakega teh pomočnih delavcev in pa ime in stanovališče njihovih roditeljev (staršev), odnosno varuhov, dalje čas, kdaj je kdo vstopil in izstopil.

To kazalo treba je predložiti obrtnemu oblastvu, kadar bi zahtevalo.

B. Za pomočne delavce v obrtih po tvorniško vršenih.

§. 96 a.

V obrtih, kateri se vršijo po tvorniško ali fabriško, ne sme za obrtne pomočne delavce delovni čas v 24 urah iznašati čez 11 ur največ in sicer takó, da se prestanki dela ne štejejo va-nj.

Vendar sme trgovinski minister v porazumu z ministrom notranjih reči — zaslišavši trgovske in obrtniške zbornice — ukazoma imenovati one vrste obrtov, katerim je z ozirom na izkazane posebne potrebe njihove vsakdanji delovni čas podaljšati za eno uro, ter je treba spisek istih od treh do treh let popregledovati.

Razven tega je dana trgovinskemu ministru oblast, v porazumu z ministrom notranjih reči, pri onih vrstah obrtnih podjetij, za katere je v zmislu §§^{ov} 75, odstavka 3, in 96, odstavka 4, nepretrgana delovršba bila dopuščena, delovni čas za to primerno uravnati, da se rokovno potrebna izmena delavcev omogoči.

Kadar je pravilna delovršba po kakem naturnem prigodku ali po kaki ne-zgodi bila pretrgana ali če je kje časno nastala potreba večjega dela, sme obrtno oblastvo prve stopinje posamičnim obrtom časno podaljšanje delovnega časa, vendar na tri tedne največ dovoliti; za daljši rok takšno dovoljenje dati pristoji političnemu deželnemu oblastvu.

V slučajih nujne neogibne potrebe in za tri dni v enem meseci največ sme se delovni čas podaljšati, samo da se to zglašuje obrtnemu oblastvu prve stopinje.

Na taka pomočna dela, katera se neogibno morajo pred pravim zdelovanjem blaga ali za njim zvršiti (kurjenje kotlov, svečava, snaženje ali čiščenje), ako teh del ne opravljajo mladoletni pomočni delavci, ni uporabljati zgornjih določil.

Delo v urah čez čas treba je posebej plačevati.

§. 96 b.

Otroci, predno dovršijo 14. leto, ne smejo se jemati k pravilnemu (rednemu) delu v takih obrtih, kateri se vršijo po fabriško.

Mladostni pomočni delavci med dovršenim 14. in dovršenim 16. letom smejo se rabiti samo za ložja dela, katera zdravju teh pomočnih delavcev ne škodujejo ter jim telesnega razvitka ne ovirajo.

Razven mladostnih pomočnih delavcev ne smejo se niti ženske sploh uporabljati za ponočno delo (§. 95) v obrtih po fabriško vršenih.

Vendar sme trgovinski minister v porazumu z ministrom notranjih reči — zasllišavši trgovske in obrtniške zbornice — ukazoma določiti one vrste obrtov po fabriško vršenih, pri katerih je delovršba takšna, da se ne dá pretrgovati, ali pri katerih, z ozirom na časne potrebe teh obrtnih vrst, biva nujna neizogibnost dela po dnevi in po noči in pri katerih se s teh razlogov smejo mladostni pomočni delavci med dovršenim 14. in dovršenim 16. letom in pa ženske sploh k ponočnemu delu privzemati. Vendar skupni čas dela, ki ga te osebe v 24 urah imevajo, ne sme presezati zakonitega delovnega časa (§. 96 a, odstavek 1).

C. Za učence.

§. 97.

Za učenca se šteje, kdor k obrtniku stopi v delo, da bi se delajoč obrta naučil, brez razločka, je li kaka učnina bila dogovorjena ali ne, in plačuje li se mezda (lon) za delo ali ne plačuje.

§. 98.

Kdo sme učence imeti.

Učence imeti smejo samo taki obrtniki, kateri sami ali katerih namestniki se ponašajo s potrebnimi strokovnimi znanostmi, da vzmorejo ustrezati propisom §. 100 v oziru na obrtno izučbo učencev.

Oni obrtniki, ki so zarad kakega hudodelstva sploh, ali pa zarad pregreška ali prestopka iz lakote na dobiček storjenega ali zoper javno npravnost merečega bili obsojeni, z onimi vred, katerim se je po §. 137 vzela pravica, učence imeti, ne smejo nedoletnih učencev ni vzprijemati ni dalje obdržati, ako bi katere uže bili vzprijeli.

V slučajih, kjer se ni bati kvare ali zlorabljenja, sme obrtno oblastvo obrtnikom imenovanim v odstavku 2 podeliti izimno dovoljenje, da vzprijemajo nedoletnih učencev.

§. 98 a.

Čas učenja.

V kolikor gledé učnega časa ne veljajo posebni propisi po §. 14, odstavku 3, §. 23, odstavku 2, in §. 114 b postave od 15. marcija 1883 (Drž. zak. št. 39), čas

učenja pri obrtih, kateri se ne vršijo po fabriško, ne sme manj nego dve in ne več nego štiri leta, a pri obrtih po fabriško vršenih sme po tri leta največ trajati.

Ako je učenec nekaj učnega časa uže dovršil pri enem gospodarji, treba je — če prestopi k drugemu gospodarju takó, kakor je v redu, — ta del učnega časa v skupni čas učenja vračunjati.

§. 99.

Vzprijetje.

Nedoletni učenci naj se vzprijemljejo s posebno pogodbo.

Pogodba učna (o izučbi) sme se ustno ali pismeno skleniti; v prvem slučaju mora se pogodba pred zadružnim starejšinstvom, ali, če za dotični obrt ni nobene zadruga, pred občinskim oblastvom sklepati. V drugem slučaju treba je pogodbo precej, čim je sklenena, poslati združenemu starejšinstvu, oziroma občinskemu oblastvu. A v obojem slučaju mora se pogodba vpisati v zapisniško knjigo, (knjigo zapisnikov), katero je za tega delj osnovati.

Učna pogodba je štemplja in pristojbine prosta.

Ista mora obsegati:

1. gospodarjevo ime, dobo (leta), obrt ali obrte, katere gospodar vrši, in kraj, v katerem prebiva;

2. učenca ime in priimek, dobo in stanovališče;

3. ime, delo ali posel in stanovališče njegovih roditeljev, njegovega varuha ali drugega zakonitega zastopnika;

4. dan (datum) pogodbe in čas, doklej bode veljalo pogodbeno razmerje;

5. določilo, da se sosebnó — ne krateč drugih zakonitih dolžnosti, katerim bi oba pogodnika bila podvržena, — obrtnik zavezuje, da hoče učenca v ročnostih svojega obrta, ali, če vrši po več obrtov, v ročnostih le-teh obrtov poučevati, in da je učenec dolžán pridno delati v obrtu, odnosno v obrtih gospodarjevih;

6. uvete vzprijetja v oziru na učinó ali na kako mezdo, na hrano, obleko, stanišče in čas, doklej naj traja učenje.

Kar je v pogodbi izgovorjeno, to je vzprijeti v delavske bukvice.

Obrtniki, kateri — vzprijemaje učence — ne delajo strogo po teh določilih, zakrivé prestopok obrtnega reda.

§. 99 a.

Čas poskušnje.

Ako pri vzprijemanji učenca ni bil daljši čas poskušnje pogojen, sme se učno razmerje v prvih štirih tednih po začetku učnega časa razvezati z enostranskim odstopom katere si bodi izmed obeh strank.

Čas poskušnje ne sme presezati treh mesecev ter naj se vračunja v čas učenja.

§. 99 b.

Dolžnosti, ki jih ima učenec.

Učenec je dolžán biti poslušen in zvest gospodarju, priden in molčljiv ter spodobno vesti se in mora v obrtu delati to, kar in kakor gospodar naroča.

Nedoleten učenec je podvržen očetovskemu strahovanju svojega gospodarja, a gospodar ga zaslanja in brani ter v skrbi ima.

§. 100.

Gospodarjeve dolžnosti.

Gospodar naj skrbi za to, da se učenec v obrtu izuči; toraj naj mu ne daje preveč drugih opravkov, da bi mu za uk potrebnega časa in prilike pomanjkovalo.

Dolžan je nadzirati učenca v delalnici in zunaj delavnice, kake so mu šege ali nravi in kako se vlada; priganja naj ga k delavnosti, k blagonravju, k izpolnjevanju dolžnosti, ki mu jih vera nalaga, in k obiskovanju šol navedenih v §. 75 a) ter paziti na to, da res hodi v te šole; dalje naj se gospodar sam zdržuje vsakega huđega postopanja z učencem in naj tudi ne dopušča, da bi kdo delavcev ali domačih ljudi z njim takó postopal, ter naj skrbi za to, da se učencu ne odkazujejo dela, katera niso primerna njegovim telesnim močém.

Ako nedoleten učenec obolí ali uide ali če se primeri kaj drugega važnega, naj to vedeti dá roditeljem, varuhom ali drugim svojcem njegovim.

Kadar učenec živi v gospodarjevi družini, dolžan je gospodar, če učenec zbolí, takisto postreči mu, kakor občne postave gospodarju vevlavo poslom ali družinčetom njegovim nasproti.

§. 101.

Prezgodnja razveza učnega razmerja.

Učno razmerje sme se, predno poteče pogojeni čas, v naslednjih slučajih precej razdreti.

1. Z gospodarjeve strani;

- a) če se nedvojbeno pokaže, da je učenec nesposoben, naučiti se dotičnega obrta;
- b) če se učenec zakriví katerega izmed djanj, ki so v §. 82 pod d), e), f) in g) gledé pomočnih delavcev navedena;
- c) kadar ima učenec na sebi kako ogrozno bolezen, ali če mu čez tri mesece kaka bolezen delati ne dá;
- d) če je učenec dalj nego mesec dní v ječi zaprt.

2. Sè strani učenca, odnosno njegovih zakonitih zastopnikov:

- a) kadar učenec brez škode za svoje zdravje v učnem razmerju ostati ne more;
- b) kadar gospodar dolžnosti, ki jih ima, debelo zanemari, učenca v kako nenravno ali postavam nasprotno djanje zavesti skuša ali pa — bodi pravico očetovskega vstrahovanja sam zlorabi, bodi dopušča, da kdo izmed sodelavcev ali domačih ljudi z učencem zlo postopa;
- c) kadar je gospodar čez mesec dní v ječi zaprt, ali tudi na manj časa, če ní poskrbljeno za živež učencu;
- d) kadar se gospodarju s kazenskim razsodilom obrt časno ustavi;
- e) kadar se gospodar z obrtom svojim preseli v drugo občino; vendar se mora učno razmerje najdalje v dveh mesecih po preselitvi razvezati.

§. 102.

Odpoved.

Z odpovedjo štirnajst dní naprej dano sme učenec učno razmerje razdreti, kadar se z izrecilom učenca, odnosno njegovega zakonitega zastopnika izkaže,

da učenec svoj poklic (svoje zvanje) izpreminja ali k bitno različnemu obrtu prestopa, ali če se okolnosti njegovih roditeljev tako premené, da ga sami — bodi v postrežbo bodi pri svojem gospodarstvu ali obrtovanji — potrebujejo.

Razlog odpovedi treba je poodčititi v učenčevih delavskih bukvicah.

Leto dni po razvezi učnega razmerja naj takšen učenec brez privolitve prejšnjega gospodarja ne dobode dela v istem obrtu ali v fabriki, v kateri se temu obrtu pripodobno delo vrši.

Ako gospodar privolitev odreče, na voljo je učencu, odnosno njegovemu zakonitemu zastopniku obrniti se na oblastvo, katerega zakonito zvanje je, prepire iz delovnega, učnega ali mezdnega razmerja razločati, in ono sme v ozira vrednih slučajih nadomestiti manjkajočo privolitev.

§. 102 a.

Razven slučajev navedenih v §. 102 dopuščena je štirinajstdnevna odpoved sè strani učenca, odnosno njegovega zakonitega zastopnika tudi tedaj, kadar se pred oblastvom v §. 102 omenjenim nedvojbeno dokaže, da je gospodar z učenecem v eno mer trdo ali nepravilno ravnal, če tudi se v tem ravnanji ne razodeva ono zlo postopanje, vsled katerega bi učenec po §. 101, točki 2, b), imel pravico, pri tej priči učenemu razmerju konec storiti.

Na ta slučaj se ne uporabljajo določila § 102, odstavkov 2, 3 in 4.

§. 103.

Kdaj učna pogodba mine ali ugasne.

Pogodba ugaša ne samo s tem, če obrtna delovršba prestane ali učenec umerje, ampak tudi če gospodar umerje, dalje če gospodar od obrta odstopi, na posled če eden ali drugi postane nesposoben, izpolniti dolžnosti, katere je na se vzel.

§. 103 a.

Kadar učenec pripada kateri zadrugi, tedaj je v slučajih, kjer je bilo učno razmerje brez učenčeve krivnje pred iztekom učnega časa razdrto, naloga za druge, kolikor je moči skrbeti za to, da se učenec pri katerem drugem v zadrugo vpisanem gospodarji namesti.

Vrh tega ima zadruga dolžnost, kadar bi v slučajih, ki nastajajo po §§. 101, 102, 102 a in 103, ne bilo moči za časa dobiti izrecila zakonitega zastopnika nedoletnemu učencu, to izrecilo nadomestiti.

§. 104.

Učna svedočba.

Kadar se učno razmerje razveže, dolžan je gospodar učencu izdati svedočbo o času učenja, ki ga je pri njem prebil, o tem, kako se je v tem času vladal, in o izučbi, kakeršno si je v obrtu zadobil.

V slučajih, kadar se učno razmerje dokončá, kakor je v redu, in če gospodar pripada kateri zadrugi, naj zadrugo starejšinstvo izdá izučbenico, držeč se učne svedočbe, odnosno učnih svedočeb in pa tega, kar bi zadruga sama po §. 114 bila opazila.

V obojem slučaju je treba bitno vsebino teh listin vpisati v delavske bukvice in policijsko oblastvo dotičnega kraja naj vpisano troškov in štemplja prosto overovi.

§. 104 a.

Določila §§ 77, 82, 82 a in 83 ne uporabljajo se na učence.

3. Poseben propis.

§. 105.

Izimke, ki se na podlogi §§ 74 a, odstavka 3, § 75, odstavka 3, § 94, odstavka 4, § 95, odstavka 2, § 96 a, odstavka 2, 3 in 4, in § 96 b, odstavka 4, dovolijo, treba je v vsakem slučaju posamič v uradnih listih razglaševati in vsako leto državnemu zboru za znanje dajati.

Člen III.

Ta postava pride v moč tri mesece po tem, ko bode razglašena.

Člen IV.

Mojemu ministru za trgovino in Mojemu ministru notranjih reči naroča se to postavo v porazumu z udeleženi ministri zvršiti.

Na Dunaji, 8. dne meseca marcija 1885.

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Pino s. r.

Popravki.

V postavi od 15. marcija 1883, razglašeni pod št. 39 Državnega zakonika od leta 1883, s katero se obrtni red izpreminja in dopolnjuje, treba je na strani 117 v §. 15, točko 13 čitati tako: „**13. zastavarski obrt**, t. j. obrt takih, ki novce (denarje) na zastavo v zajem dajó“; na str. 123, v §. 32, 4. vrsti 1. odstavka naj se namesto: „kemijsko“ čita: **komisijsko** razpravljanje; na str. 130, v §. 106 2. vrsti 1. odstavka, je namesto „osrednjih“ čitati: **sosednih** občinah itd. in na str. 141, v §. 128, 2. vrsti 3. odstavka: **zdrúžba** namesto „zadrúžba“.

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane

bode v zalogi c. kr. dvorne in državne tiskarnice na Dunaji, I. okr., Singerstrasse št. 26, tudi leta 1885 izhajal v nemškem, laškem, češkem, poljskem, rusinskem, slovenskem, ilirsko-hrvatskem in romanskem jeziku.

Naročnina za cel letnik 1885 Državnega zakonika v vsaki teh osem izdateb iznaša za en eksemplar **2 gld. 50 kr.** — bodi da se hodi po-nj ali da se poštnine prosto pošilja.

Letniki 1849 do všttevno 1863 veljajo 30 gld.; letniki 1864 do všttevno 1884 veljajo 42 gld.

Posamezni letniki nemške izdatbe dobivajo se :

Letnik 1849 za 2 gld. 10 kr.

"	1850	"	5	"	25	"
"	1851	"	1	"	30	"
"	1852	"	2	"	60	"
"	1853	"	3	"	15	"
"	1854	"	4	"	20	"
"	1855	"	2	"	35	"
"	1856	"	2	"	45	"
"	1857	"	2	"	85	"
"	1858	"	2	"	40	"
"	1859	"	2	"	—	"
"	1860	"	1	"	70	"
"	1861	"	1	"	50	"
"	1862	"	1	"	40	"
"	1863	"	1	"	40	"
"	1864	"	1	"	40	"
"	1865	"	2	"	—	"
"	1866	"	2	"	20	"

Letnik 1867 za 2 gld. — kr.

"	1868	"	2	"	—	"
"	1869	"	3	"	—	"
"	1870	"	1	"	40	"
"	1871	"	2	"	—	"
"	1872	"	3	"	20	"
"	1873	"	3	"	30	"
"	1874	"	2	"	30	"
"	1875	"	2	"	—	"
"	1876	"	1	"	50	"
"	1877	"	1	"	—	"
"	1878	"	2	"	30	"
"	1879	"	2	"	30	"
"	1880	"	2	"	20	"
"	1881	"	2	"	20	"
"	1882	"	3	"	—	"
"	1883	"	2	"	50	"
"	1884	"	3	"	—	"

Letniki 1870 do všttevno 1884 ostalih 7 jezikov so na prodaj po tisti ceni, kakor nemška izdatba.

NB. Za državnega zakonika liste, ki naročniku celo niso došli ali ki so mu nedostatno došli, treba se je zadnji čas v štirih tednih pooglašati.

Kadar poteče ta rok, bodo se državnega zakonika listi izročevali samo za plačilo prodajne cene ($\frac{1}{4}$ pole po 1 kr.).

Od letnikov 1864 do všttevno 1884 moči je iz zaloge c. kr. dvorne in državne tiskarnice za prodajno ceno ($\frac{1}{4}$ pole po 1 kr.) dobiti vsak posamičen kos, a od letnikov 1849 do všttevno 1863 moči je posamične kose za omenjeno prodajno ceno dobivati samo tedaj, če še niso pošli.